

Ліннік Д. Ю.
*аспірант кафедри обліку, оподаткування
та економічної безпеки
Донбаської державної машинобудівної академії
м. Краматорськ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-333-3-5>

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ТА ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНИХ ЗБИТКІВ ПІДПРИЄМСТВ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

Збройна агресія російської федерації проти України призвела до великих людських, соціальних та економічних втрат. Через війну руйнуються житлові приміщення та громадська інфраструктура внаслідок чого громадські послуги та економічна діяльність зазнають перешкод у своїй роботі. Війна призводить до скорочення робочих місць і доходів, зменшення купівельної спроможності і обсягів накопичених активів. За даними звіту Київської школи економіки до трійки найбільш постраждалих сфер, окрім руйнування житлового сектору, належать сфера інфраструктури із сумою збитків у \$36,2 млрд та промисловість й пошкоджені підприємства – на \$11,3 млрд [1].

Через великі обсяги шкоди та збитків внаслідок воєнних дій, актуальними залишаються напрямки дослідження методів вартісної оцінки розміру збитків завданих підприємствам, установам, організаціям та іншим суб'єктам господарювання. Також окрім достовірної оцінки збитків впродовж війни та після її завершення буде питання компенсації шкоди, завданої від воєнних дій.

Відповідно до затвердженої постанови Кабінету міністрів України № 326 від 20 березня 2022 р. «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації», визначення шкоди та збитків здійснюється за 20 окремими напрямками, серед яких: людські, економічні, військові втрати, втрати житлового, земельного, лісового фондів. Також до переліку включено економічні втрати підприємств. Даний напрям включає втрати підприємств усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна, втрати фінансових активів, а також упущену

вигоду від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності [2].

Збитки – це вартість втраченого, пошкодженого та (або) знищеного майна, що зазнало руйнівного впливу внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, ракетно-бомбових ударів в ході збройної агресії російської федерації, а також розмір витрат, необхідний для відновлення порушеного права (реальні збитки); та/або розмір доходу, який постраждалий міг би одержати за умови відсутності збройної агресії російської федерації (упущена вигода).

Виділяють такі види оцінки збитків:

– Аналітична оцінка – проводиться органами державної влади або органами місцевого самоврядування самостійно або із залученням фахівців, а також самостійно підприємствами, установами, організаціями з урахуванням вимог стандартної методології;

– Стандартизована оцінка – проводиться органами державної влади або органами місцевого самоврядування, яким Кабінетом Міністрів України надано повноваження щодо визначення розміру збитків зі використанням стандартного набору вихідних даних та дотримання вимог стандартної методології;

– Незалежна оцінка (судова експертиза) – проводиться суб'єктами оціночної діяльності або судовими експертами з дотриманням національних та міжнародних стандартів оцінки майна, а також може здійснюватися для цілей подання позовів до національних чи міжнародних судів.

При економічних втратах підприємства, основними показниками які оцінюються є: вартість втраченого, знищеного чи пошкодженого майна підприємств, вартість втрачених фінансових активів, упущена вигода, втрати від неоплачених товарів, робіт і послуг, наданих та спожитих на тимчасово окупованих територіях.

За своєю специфікою збитки, які були завдані підприємствам внаслідок війни є значно складнішими для розрахунку. Визначення шкоди та обсягу економічних збитків спричинених збройною агресією російської федерації проводиться відповідно до спільного Наказу Міністерства економіки України та Фонду державного майна України № 3904/1223 від 18 жовтня 2022 р. «Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку зі збройною агресією Російської

Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності» [3].

Цілями оцінки збитків від збройної агресії російської федерації є:

- визначення збитків завданих внаслідок збройного вторгнення агресора у межах кримінальних проваджень за законодавством України;
- оцінка збитків завданих внаслідок збройної агресії з метою подання постраждалими заяв на відшкодування матеріальної шкоди;
- експертна оцінка та визначення розміру завданої шкоди внаслідок війни з метою подання позовів постраждалими до міжнародних судових інстанцій, а також подання позову Державою Україна до міжнародних судових інстанцій.

Методика визначення шкоди є обов'язковою для використання під час оцінки збитків, завданих постраждалим, яким нанесено збиток внаслідок агресії російської федерації, проведення судової експертизи пов'язаної з оцінкою втрат внаслідок воєнних дій. Положення методики визначення шкоди та обсягу збитків переважають над іншими положеннями нормативно-правових актів, методик, рекомендацій, які регулюють питання визначення розміру шкоди від бойових дій, нанесеної підприємствам, установам, організаціям та іншим суб'єктам господарювання усіх форм власності [4].

За даною Методикою підприємство-замовник укладає договір із суб'єктом оціночної діяльності. Підприємства державної чи комунальної власності обирають оцінювача шляхом конкурсу, а судова експертиза призначається відповідно до процесуального законодавства. Незалежна оцінка або судова експертиза проводиться за рахунок коштів підприємств, установ, організацій, фізосіб або за рахунок інших не заборонених законодавством джерел [3]. При укладанні договору на проведення оцінки майна погоджується форма за якою буде складено звіт про оцінку збитків. Звіт може бути представлений у стислій, або повній формі. Варто зазначити що для подання до міжнародних судових інстанцій складається саме повна форма звіту про оцінку збитків. Даний звіт про оцінку збитків є чиним до дати відшкодування збитків.

Підприємство надає виконавцям оцінки збитків доступ до об'єкта, документації та іншої необхідної інформації яка має суттєве значення для проведення оцінки. За потребою оцінювача підприємство-замовник надає пояснення та додаткові відомості необхідні для проведення оцінки. Оцінювачі можуть використовувати копії документів підприємства в якості вихідних даних, але важливо щоб такі копії були чіткими та засвідченими в установленому законодавством порядку.

Також у процесі оцінки використовуються технічні засоби та інформаційні джерела: фотоматеріали, відеоматеріали тощо. Оцінювач у звіті про оцінку збитків зазначає об'єкт оцінки, характер та ступінь пошкодження, використані дані, оціночні процедури та висновок про вартість. Аналогічні дані також відображаються у висновку судового експерту при проведенні оцінки збитків підприємств державної чи комунальної власності.

Наразі питання фіксації та відшкодування збитків внаслідок війни залишається актуальним для України. Вирішенню цього питання буде сприяти напрацювання методичного забезпечення, зокрема вдосконалення нормативних баз національних стандартів України та використання окремих міжнародних стандартів оцінки вартості збитків внаслідок війни. Адже впровадження більш сучасних та деталізованих вимог оцінки міжнародних стандартів зможе забезпечити більшу конкретизацію, обґрунтування вибору оціночних процедур, дозволить забезпечити застосування єдиних методичних підходів до визначення вартості збитків при виконанні економічних вимірювань в Україні.

Література:

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>

3. Наказ Міністерства економіки України, Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223 «Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text>

4. Міжнародна аудиторська компанія BDO. Оцінка збитків від війни. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/valuation-practice/war-damage-assessment>